

2.6 Minerální prameny

Nejvýznamnějším přírodním elementem území MAS Kraj živých vod, z. s. je voda, konkrétně prosté a minerální prameny. Množství kyselk vyvěrajících na tepelském panství zaujalo i jezuitského kněze, historika, pedagoga, českého literáta a jednu z nejvýznamnějších osobností českého baroka Bohuslava Balbína, který jejich popis zařadil do samostatné kapitoly svého díla „Miscellanea historica regni Bohemiae“, neboli „Historické rozmanitosti Království českého“. Dílo vycházelo postupně v letech 1679-1687 a tepelské kyselky jsou popsány ve 26. kapitole.

V dané oblasti je evidováno více než sto minerálních pramenů, přičemž je zjištěna extrémně vysoká produkce CO₂ magmatického původu. Zdrojem CO₂ i dalších plynů, které jsou zde uvolňovány ze zemského nitra je zřejmě aktivní magmatický rezervoár na rozhraní kůra – plášť v hloubce asi 30 km. Skalní podklad území Našeho regionu je geologicky tvořen krystalinickým horninovým komplexem s relativně pestrým petrografickým složením. Hydrogeologicky je jednotný v tom smyslu, že je tvořen horninami s výhradně puklinovou propustností. Ta je místně proměnlivá a poměrně rychle vyznívá do hloubky. Jen vzácně dosahuje živý oběh podzemní vody hloubek více desítek metrů. Tomu odpovídá také nízká teplota pramenů minerálních vod -do 10°C. Místní proměnlivosti a mělkému puklinovému systému odpovídá i relativně velké množství separátních samostatných puklinových struktur. Vzniká tak velké množství drobných pramenů studených kyselk - v široké mariánskolázeňské oblasti přes 100 — převážně malých vydatností.

Část území MAS Kraj živých vod, z. s. se nachází v Mariánskolázeňské pramenné oblasti a využití minerálních pramenů je zde doloženo již po několik století. Mezi nejstarší avšak mnohde dosud funkční cylindrická jímání minerálních vod náleží jímání ve vydlabaných kmenech stromů (Křepkovická kyselka, Horní otročínský pramen, Dřevohryzská kyselka, Posečská kyselka, aj.), jímání pramenů v dřevěném či dokonce kamenném pažení (Služetínský pramen, Zahrádecká kyselka, Pěkovická kyselka) a jímání otvory v kamenných deskách. Kamenné desky byly zhotovovány z odolných hornin, tedy z granitu, syenitu, porfyru či křemence, později též z umělých kamenů. Na mnoha místech MAS kraj živých vod je realizováno hlubší jímání minerální vody tzv. jímacími vrty. (Prameny, Mnichov, Louka).

Během posledních 10 let bylo místní akční skupinou za přispění Svazku obcí Slavkovský les zmapováno a obnoveno již několik pramenů. Od roku 2006 probíhalo postupné mapování a ve spolupráci s odborníky vzniklo několik studií, které řeší obnovu a využití minerálek na území MAS. Na realizaci se až na výjimky podíleli místní odborníci i řemeslníci. V průběhu let byla vyznačena a zpřístupněna naučná stezka Krajem živých vod, která čítá cca 70 km, která spojuje nejzajímavější místa a prameny v regionu.¹²

Mezi hlavní témata MAS Kraj živých vod, z. s. v oblasti ochrany a využití minerálních pramenů patří:

- zajištění druhové diverzity území
- ochrana vod
- efektivní využití existujících místních přírodních a kulturních zdrojů
- příprava místních komunit na koncipování a realizaci opatření pro místní rozvoj
- podpora aktivního partnerství na místní úrovni

¹² Viz Příloha F, tab. č. 17 „Kulturní a přírodní dědictví na území MAS“

- posílení místního ekonomického prostředí za účelem vytvoření nových pracovních příležitostí a zachování stávajících pracovních míst
- realizace informační a vzdělávací kampaně mezi místní populací a ostatními potenciálními aktéry v mikroregionu pro podporu jejich aktivní účasti na projektu, propagace a publicita projektu v mikroregionu i v nadregionálním měřítku.

Hlavní cíle MAS Kraj živých vod, z. s.při využití fenoménu minerálních pramenů:

- zatraktivnění regionu pro návštěvníky a zvýšení soudržnosti obyvatelstva s lokalitou
- přispění k udržitelnému rozvoji cestovního ruchu doplněním nabídky produktů cestovního ruchu
- ochrana vodního hospodářství a zlepšení stavu pramenišť komplexní obnovou pramenů minerálních vod a jeho okolí
- podpora malému a střednímu podnikání zapojením podnikatelského sektoru do realizace projektu
- zpřístupnění a zatraktivnění lokalit pramenišť
- zlepšení kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikace ekonomických aktivit v regionu

2.6.1 Prameny vhodné pro další využití

Bohuslavický pramen - k.ú. Bohuslav u Poutnova

Vývěr přírodní kyselky zachycený kopanou jámkou o průměru 1 m do hloubky 0,1 m. Jímka se nalézá přímo při patě pilíře žel. mostu přes Teplou, 5 m od jejího levého břehu.

V současné době není využíván ani zařazen jako součást NS Kraj živých vod. Důvodem je špatná dostupnost a nevyjasněné majtkové vztahy. Možné napojení z Popovic.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy a připojení k NS Krajem živých vod
- Vybudování přístupové cesty, popř. pěšiny
- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Zajištění komplexní pozemkové úpravy
- Zamezení možné kontaminace z železničního provozu
- Vyhledání dalších pramenů v bezprostředním okolí – v louce, u strážního domku

Popovický pramen - k.ú. Popovice u Poutnova

Soustředěný vývěr ve svahu cca 10 m za obytným stavením je sveden do sběrné jímky ve sklepě obytného domu, slouží k zásobení obce (5 stálých obyvatel).

V současnosti přes Popovice vede trasa NS, pramen není součástí z majtkových důvodů.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Osazení mobiliáře v Popovicích
- Informační systém
- Regenerace návesního prostoru obce Popovice

Pramen Horní Poutnov - k.ú. Poutnov

Soustředěný vývěr z kaňonového údolí 200 m ZJZ od středu obce Poutnov - pramen byl zachycen do jímky 0,6 x 0,6 m. Je zdevastován.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Zajištění komplexní pozemkové úpravy
- Úprava návesního prostoru
- Využití historických památek – „zámek“, židovský hřbitov, symbolický hřbitov

Číhanské prameny - Studna č. II – Moortisch - k.ú. Babice u Poutnova

Studna jímá zvodeň proplyněné minerální vody. Jímka o rozměrech 5x5 m byla původně hluboká 6,7 m. Objekt je v havarijním stavu. Vydatnost je neměřitelná. Voda je zakalená, zbarvená FeOH. Výrony plynu v jímce jsou patrné.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Odstranění stávajících zařízení – betonové panely, stavební
- Vyhledání dalších pramenů v bezprostředním okolí – v louce, u strážního domku

Číhanské prameny - Studna č. III – Schottensäuerling - k.ú. Babice u Poutnova

Studna jímá zvodeň proplyněné minerální vody. Jímka o rozměrech 5x5 m byla původně hluboká 8,2 m. Objekt je v havarijním stavu. Vydatnost je neměřitelná. Voda je zakalená, zbarvená FeOH. Výrony plynu v jímce jsou patrné.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava jímání

- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Odstranění stávajících zařízení – betonové panely, stavební
- Vyhledání dalších pramenů v bezprostředním okolí

Rankovický pramen - k.ú. Rankovice

Soustředěný vývěr prosté vody z louky, cca 400 m jižně od obce Rankovice.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Ošetření drobných sakrálních staveb
- Úprava návesního prostranství
- Využití ringvalu

Pramen pod Služetínským vrchem - k.ú. Babice u Poutnova

Výtok z rýhy nad rybníčkem.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Ošetření drobných sakrálních staveb
- Úprava návesního prostranství
- Využití Služetínského vrchu
- Regenerace sídelní struktury
- Ošetření drobných sakrálních staveb

Pramen u Babic - k.ú. Babice u Poutnova

Nesoustředěný vývěr prosté vody ze silně podmáčené louky je zachycen do malého rybníčku 10 x 10 m. Měřeno pod hrází v odvodňovací stružce.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty

- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Ošetření drobných sakrálních staveb
- Krajinářské úpravy
- Agroturistický areál
- Úprava návesního prostranství
- Ošetření drobných sakrálních staveb

Minerální pramen Hoštěc I - k.ú. Hoštěc

Pramen minerální vody v louce, cca 1,3 km VJV od obce Služetín, cca 15 m od levého břehu bezejmenného přítoku řeky Teplá. Pramen je zachycen do dutého kmene o průměru 0,7 m a hloubce 0,9 m.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Ošetření drobných sakrálních staveb
- Krajinářské úpravy
- Ošetření drobných sakrálních staveb
- Komplexní pozemkové úpravy

Minerální pramen Hoštěc II – Agnes - k.ú. Hoštěc

Pramen minerální vody v louce, cca 300 m jižně od obce Hoštěc, cca 30 m od levého břehu bezejmenného přítoku řeky Teplá. Pramen je zachycen do již zdevastované jímky.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Ošetření drobných sakrálních staveb
- Krajinářské úpravy
- Komplexní pozemkové úpravy

Minerální pramen u Horního Kramolína - k.ú. Jankovice

Pramen minerální vody v lese při jeho jižním okraji, cca 1,2 km VSV od obce Horní Kramolín. Pramen je zachycen do dřevěného bednění o rozměrech 0,4 x 0,3 x 0,9 m.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Krajinářské úpravy
- Komplexní pozemkové úpravy
- Úprava lesního hospodářského plánu

Jankovický pramen - k.ú. Jankovice

Průsak z rybníčku na návsi v obci Jankovice. Průsak nesoustředěně vyvěrá cca 50 m pod hrází.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava jímání
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Krajinářské úpravy
- Komplexní pozemkové úpravy
- Úprava návesního prostoru
- Obnova obecní kaple
- Arboristické ošetření památného jírovce

Pramen Oriona - k.ú. Jankovice

Pramen minerální vody při kraji lesa, cca 1 km jižně od obce Jankovice, na pravém břehu potoka. Pramen je zachycen do zděné jímky a je součástí NS Kraj živých vod.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Komplexní pozemkové úpravy
- Úprava bývalého prameníku a stáčírny

Minerální pramen Beranovka - k.ú. Beranovka

Pramen se nachází 650 m ZJZ od obce Beranovka, 80 m od levého břehu zmeliorovaného potoka, 20 m západně ohybu polní cesty, v louce.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Krajinářské úpravy
- Komplexní pozemkové úpravy
- Úprava návesního prostoru
- Obnova alejí – krajové odrůdy ovoce
- Zpřístupnění rašeliniště
- Zpřístupnění památné olše

Pěkovická kyselka - k.ú. Pěkovice

Prameniště se nachází v místech extenzivně využívané pastviny, problémem jsou vlastnické vztahy a přístup.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Krajinářské úpravy
- Komplexní pozemkové úpravy
- Ekologické zemědělství – zamezení kontaminování pramene
- Úprava návesního prostoru

Křepkovická kyselka - k.ú. Křepkovice

Kyselka je součástí NS Krajem živých vod, po obnově z roku 2011. Nově vybudované jímání, altán, mobiliář, přístupová cesta a informační systém.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Zpřístupnění rašeliniště
- Vybudování lesní cesty
- Vybudování odstavného parkoviště

Nezdická kyselka - k.ú. Nezdice

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Krajinářské úpravy
- Komplexní pozemkové úpravy
- Zpřístupnění polních cest
- Vybudování povalového chodníku a lávky

Zahrádecká kyselka - k.ú. Zahrádka

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava bezprostředního okolí
- Úprava lesní cesty
- Úprava trasy značené turistické cesty
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Krajinářské úpravy
- Komplexní pozemkové úpravy
- Vybudování povalového chodníku a lávky
- Využití blízkosti slídkového lomu

Reitenbergerův pramen - k.ú. Úterý

Kyselka je součástí NS Krajem živých vod, po obnově z roku 2011. Rekonstrukce stávajícího altánu, povalový chodník, mobiliář a informační systém.

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Úprava lesní cesty
- Komplexní pozemkové úpravy
- Zpřístupnění polních cest
- Využití historických teras k vedení přístupové komunikace

Štenský pramen - Pramen prosté vody u Štenské - k.ú. Heřmanov

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vytýčení trasy
- Vybudování přístupové cesty
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře

- Informační systém
- Krajinářské úpravy Štenské louky
- Komplexní pozemkové úpravy
- Zpřístupnění polních cest
- Vybudování povalového chodníku a lávky
- Využití obnoveného rybníku – rekreační zázemí

Dřevohryzská kyselka - k.ú. Dřevohryzy

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vybudování přístupové cesty
- Úprava bezprostředního okolí
- Krajinářské úpravy bývalých Dřevohryz
- Pietní úprava místa rodného domku hvězdáře Davida
- Obnovení bývalé cesty k cihelně
- Komplexní pozemkové úpravy
- Zpřístupnění polních cest

Pramen řeky Střela – k.ú. Prachometry

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vybudování přístupové cesty
- Úprava bezprostředního okolí
- Informační systém
- Založení aleje krajových odrůd
- Komplexní pozemkové úpravy Kladruby - Prachometry
- Zpřístupnění pramene Střely (rodinná zahrada)
- Využití rozhledu na Prachometském vrchu
- Úprava návesního prostoru
- Ošetření drobných sakrálních památek

Posečská kyselka – k. ú. Poseč

Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:

- Vybudování přístupové cesty
- Úprava bezprostředního okolí
- Osazení mobiliáře
- Informační systém
- Komplexní pozemkové úpravy

Horní Otročínská minerálka – k.ú. Otročín

- Možné využití pramene po realizaci těchto opatření:
- Komplexní pozemkové úpravy

- Ošetření drobných sakrálních památek
- Obnova a údržba alejí